T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Senato Kararı

2025 AİLE YILI

Sayı :E-88469847-050.04-3482915
Toplantı Tarihi : 24.07.2025

Toplantı No : 50

Karar No : 3

İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesine dair teklif oy birliği ile kabul edildi.

Aslı Gibidir
Dr. Öğr. Üyesi Seyit Rasim DORU

Genel Sekreter V.
Senato Raportörü

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM
Başlangıç Hükümleri

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Yönergenin amacı; İstanbul Üniversitesi bünyesinde yürütülecek her türlü araştırmayı etik ilkeler açısından değerlendirmekle görevli İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun amaçlarına, görev ve yetkilerine, oluşumuna, çalışma usulüne ve katılımcıların hakları ile araştırmacıların sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu Yönerge; İstanbul Üniversitesi personelinin ve lisansüstü eğitim öğrencilerinin; sosyal ve beşeri bilimler alanı ile insana doğrudan müdahale gerektirmeyen her türlü bilimsel araştırma ve çalışmalarını, desteklenen ve/veya yürütülen bilimsel projeler ile ilgili araştırmalarını kapsar.

Dayanak

MADDE 3- (1) Bu Yönerge, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 14 üncü ve 42 nci maddeleri ile Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4- (1) Bu Yönergede geçen;

a) Başkan: İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanını,

b) Başkan Yardımcıları: Başkanın kendisine yardımcı olmak üzere görevlendirdiği Kurul üyelerini,

c) Birim: Enstitü, Fakülte, Yüksekokul, Meslek Yüksekokulu ve Merkezleri,

ç) Katılımcı: Araştırma hakkında ayrıntılı olarak bilgilendirilip araştırmaya gönüllülükle katılmayı kabul ederek insan araştırmasına veri sağlayan kişiyi,

d) Kurul: İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunu,

e) Raportör: Başkan tarafından konunun ön incelemesi için havale edildiği Kurul üyesini ve/veya uzmanı,

f) Rektör: İstanbul Üniversitesi Rektörünü,

g) Rektörlük: İstanbul Üniversitesi Rektörlüğünü,

ğ) Sekretarya: İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Sekretaryasını,

h) Senato: İstanbul Üniversitesi Senatosunu,

ı) Sorumlu Araştırmacı: Araştırmanın yürütülmesini planlayan, etik, bilimsel, teknik, idari, mali ve hukuki açılardan sorumluluğunu taşıyan başvuru sahibi Üniversite personeli ile lisansüstü eğitim yapan öğrencileri,

i) Üniversite: İstanbul Üniversitesini,

j) Üniversite Personeli: İstanbul Üniversitesi akademik ve idari personelini,

k) Üye: İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Üyesini,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Kurulun Amaçları, Görev ve Yetkileri, Oluşumu ve Çalışma Usulü

Kurulun amaçları

MADDE 5- (1) Kurulun amaçları; İnsan katılımcıların araştırma öncesinde, esnasında ve sonrasında haklarının korunmasını, zarar görmelerinin önlenmesini, bilgilendirilmiş olarak onamlarının alınmasını sağlamak üzere; insan katılımcılar üzerinde yürütülecek sosyal ve beşeri bilimler alanı ile insana doğrudan müdahale gerektirmeyen araştırmaları, tarihi eserler ve kültür varlıkları üzerinde yapılacak her türlü bilimsel araştırma ve çalışmaları, çevrenin korunmasını da göz önünde tutarak etik açıdan değerlendirip, uygun olup olmadıklarına ilişkin karar vermektir.

Kurulun görev ve yetkileri

MADDE 6- (1) Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Değerlendirme için standart formlar oluşturmak.

b) Kurula yapılan şekli şartları haiz başvuruları kabul etmek.

c) Başvurusu kabul edilen bilimsel araştırma ve çalışmalara ait anket, test, ölçek, mülakat, gözlem, resim, çizim, video film, ses kaydı ve benzeri veri toplanmasında kullanılan her türlü yazılı, sözlü, sesli veya görüntülü ölçüm araçlarını ve içeriğini; meslek üyesinin faaliyet sınırları içerisinde yer alan tüm gözlemsel çalışmaları; rutin muayene, bakım ve tedavi sırasında elde edilen örnekler veya materyalleri etik açıdan değerlendirip uygun olup olmadığına karar vermektir.

Kurulun oluşumu

MADDE 7- (1) Kurul, biri başkan olmak üzere tek sayıdan oluşacak şekilde en az on beş, en çok yirmi beş üyeden oluşur. Bütün üyeler ve Başkan, Rektör tarafından görevlendirilir. Başkan, Kurul üyeleri arasından iki yardımcı görevlendirir.

(2) Kurul üyelerinin görev süresi iki yıldır. Görevi sona eren üyeler, tekrar görevlendirilebilir.

(3) Etik ihlali nedeniyle hakkında mahkûmiyet kararı verilen veya disiplin cezası alan kişiler Kurula üye olamazlar; üye iseler üyelikleri kendiliğinden sona erer.

(4) Bir yıl içerisinde çağrılı olduğu Kurul toplantılarından mazeretsiz olarak üst üste üç veya aynı takvim yılı içinde toplam dört toplantıya katılmayan üyenin görevi kendiliğinden sona erer. Görev süresi sona eren üye yerine, Rektör tarafından kalan süreyi tamamlamak üzere yeni bir üye görevlendirilir.

(5) Kurulun sekretarya hizmetlerini yerine getirmek üzere gerekli personel, araç ve gereç Rektörlük tarafından sağlanır.

Kurulun çalışma usulü

MADDE 8- (1) Kurul, akademik takvim içerisinde her ay en az bir kere toplanır. Gerektiğinde Başkanın daveti üzerine olağanüstü olarak da toplanabilir. Kurul üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve kararlar toplantıya katılanların oy çokluğu ile alınır. Oylar kabul veya ret şeklinde verilir. Oylamada çekimser oy kullanılamaz. Oyların eşitliği durumunda Başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış kabul edilir.

(2) Toplantı, kapalı usulde yapılır. Üyeler, inceleme konusu dosyanın içeriğini Kurul toplantısı dışında başvuru sahibi dahil kimseyle paylaşamaz, tartışamaz, inceleme süreci ve dosyaların içeriği hakkında bilgi veremez.

(3) Başvuru sahibinin, araştırma projesinin Kurulda değerlendirilebilmesi için araştırma dosyasının bir adet basılı ve bütün sayfalarının kendisi ve varsa danışman ve projedeki diğer

tüm araştırmacılarca imzalanan kopyasını Kurul toplantısından en geç iki hafta öncesine kadar teslim etmesi gerekir.

(4) Kurul, kendisine yapılan başvuruları en geç üç ay içerisinde karara bağlar. Şekli şartları haiz olmayan başvurular Kurul Başkanlığı tarafından eksikliklerin giderilmesi için araştırmacıya iade edilir.

(5) Şekli şartları haiz başvurular için bir raportör görevlendirilir. Raportör, toplantıda görüşülmek üzere bir inceleme raporu düzenler.

(6) Raportör, toplantıda Kurula başvuru ile ilgili bilgilendirme ve açıklama yapar. Kurul, raportör görüşünü de dikkate alarak kararını verir. Karar, toplantıya katılan üyelerin tamamı tarafından imzalanır.

(7) Gerek görülen hallerde Kurul dışından uzmanların ya da danışmanların görüşüne başvurulabilir. Bu kişiler oy hakkı olmaksızın Kurul toplantılarına davet edilebilir veya yazılı görüşleri alınabilir.

(8) Kurul üyeleri, münhasıran kendileri, ikinci derece dahil kan ve kayın hısımları ile evlatlıklarının araştırmalarının görüşülmesine ve oylanmasına katılamazlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Katılımcıların Hakları ve Araştırmacıların Sorumlulukları

Katılımcıların hakları

MADDE 9- (1) Katılımcıların hakları şunlardır:

a) Araştırmacıların kim olduğunu bilme hakkı,

b) Araştırmanın kapsamını ve yapılış amacını bilme hakkı,

c) Araştırmanın potansiyel yararları ve olası riskleri konusunda bilgi edinme hakkı,

ç) Katılımın kapsamı ve mahiyetine ilişkin bilgi edinme hakkı,

d) Katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğunu bilme hakkı,

e) İstediği zaman, istediği aşamada, herhangi bir yaptırımla karşılaşmaksızın araştırmaya katılımdan vazgeçebileceğini bilme hakkı,

f) Sağlayacağı bilgilerin gizliliğinin ne oranda ve nasıl korunacağını bilme hakkı,

g) Elde edilen verilerin nasıl kullanılacağını bilme hakkı,

ğ) Araştırmaya yönelik sorularını ve daha fazla bilgi edinme talebini kime yönlendirebileceğini bilme hakkı.

Araştırmacıların sorumlulukları

MADDE 10- (1) Araştırmacıların sorumlulukları şunlardır:

a) Araştırmalarını, katılımcılara minimum (günlük yaşamda normal olarak karşılaşılabilecek) risklerin üzerinde herhangi bir rahatsızlık vermeyecek şekilde tasarlamak,

b) Katılımcıları, araştırma öncesi, araştırmanın amacı, kapsamı, bilginin nasıl kullanılacağı ve gizliliğin nasıl sağlanacağı konularında bilgilendirmek,

c) Hiçbir koşulda, araştırmaya katılımı zorunlu kılmamak; katılımın gönüllü olmasını sağlamak ve bu konuda katılımcıları gereği gibi bilgilendirmek,

ç) Yukarıdaki sorumlulukların yerine getirilmesi akabinde, katılımcıların katılım için onaylarını yazılı olarak almak,

d) Elde edilen verilerin, katılımcılara taahhüt edildiği biçimde kullanılabilmesi için gerekli önlemleri almak; bilgilerin amaç dışında kullanılmasını önlemek,

e) Ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmayan katılımcılardan veri ve bilgi toplanmasının gerekli olduğu durumlarda, katılımcıların veli/vasi onayını yazılı olarak almak,

f) Veri toplama, analiz ya da raporlama sürecinde katılımcıların fiziksel ve/veya ruhsal sağlıklarını tehdit edici durumlara maruz kalmamaları için gereken önlemleri almak,

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Kurula Başvuru ve Değerlendirme

Başvuru ve değerlendirme

MADDE 11- (1) İnsan katılımcılarla veya insan üzerinde yapılacak yüz yüze veya elektronik ortamda gerçekleştirilecek her türlü anket, test, ölçek, mülakat, gözlem, resim, çizim, video film ve ses kaydı niteliğindeki veri toplama yöntemlerine; meslek üyesinin faaliyet sınırları içerisinde yer alan tüm gözlemsel çalışmalara; rutin muayene, bakım ve tedavi sırasında elde edilen örneklere veya materyallere dayalı bilimsel araştırma ve çalışmaların etik açıdan değerlendirilebilmesi için, tüm araştırmacıların çalışmaya başlamadan önce Kurula başvuru yapması gerekir.

(2) Kurula başvuru, sorumlu araştırmacı tarafından yapılır. Başvuru dilekçesinde bütün araştırmacıların ıslak imzalı onayları alınır. Kurulun belirlediği belge ve formlar hazırlanarak, elektronik ortamda ve ıslak imzalı basılı kopya şeklinde Kurul sekretaryasına teslim edilir.

(3) Kurul, öncelikle yapılan başvuruların görev alanına girip girmediğini tespit eder. Görev alanına girmeyen başvurular hakkında "Görevsizlik" kararı verir. Görev alanına giren başvuruları, çalışmanın amacı, yöntemi, yararları ve olası tehlikelerini, bütçesini de göz önünde bulundurarak etik açıdan değerlendirir. Değerlendirme sonucunda "Uygun", "Düzeltilmesi Gerekir" ya da "Uygun Değildir" şeklinde karar verir. Başvurusuna "Düzeltilmesi Gerekir" kararı verilen sorumlu araştırmacı, gerekli düzeltmeleri yaparak Kurula yeniden başvurabilir.

(4) Başvuru sonucu, sorumlu araştırmacıya elektronik ortamda bildirilir. Sorumlu araştırmacı talep ederse, dosyasının sonuç kararını ve Kurul kararının "Uygun" olması durumunda ıslak imzalı Etik Onay Belgesini Kurul sekretaryasından alabilir.

(5) Kurul, gerektiğinde onay verdiği araştırmaları izler ve gelişme raporu isteyebilir. Bu raporların Kurula ulaştırılması, sorumlu araştırmacının yükümlülüğündedir. Kurul gelişme raporlarını inceleyerek araştırmanın orijinal başvuruya uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini tetkik eder. Kurul gerek gördüğünde, araştırmanın uygulanmasını gözleme kararı alabilir. Gözleme süreci Kurulca belirlenecek esaslar çerçevesinde yürütülür. Gelişme raporunun incelenmesi sonucunda etik kurallara uyulmadığının saptandığı araştırmaların sonlandırılması ve ilgili birimlere bilgi vermesi konusu araştırmacıya bildirilir.

(6) Çalışma onay aldıktan sonra ölçme araçlarında yapılacak değişiklikler, tekrar Kurulun onayına sunulmalıdır. Kurul onayına sunulmadan yapılan tüm değişikliklerin yasal ve idari sorumluluğu araştırmacılara aittir.

(7) Araştırmacılar, başvurunun kabul edildiği kendilerine bildirilmeden, araştırmanın veri toplama aşamasına başlayamaz.

(8) Toplanan verinin doğruluğundan, gizliliğinden ve veri güvenliğinden araştırmacılar sorumludur.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Gizlilik

MADDE 12- (1) Kurulun inceleme ve kararları, özel hükümler saklı kalmak kaydıyla gizlidir. Kurulun tespitleri hakkında bu Yönergede belirtilen kişi ve kuruluşlar ile başvuru sahibinden başkasına bilgi verilmez.

Hüküm bulunmayan haller

MADDE 13- (1) Bu Yönergede hüküm bulunmayan hallerde ilgili diğer mevzuat hükümleri uygulanır.

Yürürlükten kaldırılan yönerge

MADDE 14- (1) İstanbul Üniversitesi Senatosu'nun 29/11/2018 tarih ve 38 sayılı toplantısında alınan 6 No'lu karar ile kabul edilen "İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesi" yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 15- (1) Bu Yönerge Senato tarafından kabul edilip duyurulduğu tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 16- (1) Bu Yönerge hükümlerini İstanbul Üniversitesi Rektörü yürütür.